

Ontwerpend onderzoek DE KNOPEN VAN DE DRECHTSTEDEN

Stichting DE STAD organiseert samen met de regio Drechtsteden een ontwerpend onderzoek naar de ontwikkelingspotenties van de knopen in de Drechtsteden. Aanleiding is de constatering, dat er nog te weinig wordt nagedacht over de ontwikkeling van de regio op langere termijn. Naar de overtuiging van stichting DE STAD vormen de Drechtsteden een netwerkstad, die zich vooral binnen de bestaande verstedelijkingscontouren verder zal ontwikkelen. Op kruispunten van verschillende vervoersstromen ontstaan kansen om nieuwe stedelijke kwaliteit te creëren. Op deze knopen, die uitstekend bereikbaar zijn wordt de ruimte nu nauwelijks gebruikt. Ontwikkeling van die knopen biedt dus kansen om de ruimte in de bestaande stad beter te gebruiken. Bovendien bieden knopen mogelijkheden om openbaar vervoer (rail, bus en boot) en fietsroutes beter te gebruiken.

Het Stimuleringsfonds voor Architectuur (SfA) heeft in 2009 stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten en architecten opgeroepen om ontwerpend onderzoek te doen naar het verbeteren van de mobiliteit op de regionale schaal. Stichting DE STAD heeft met een onderzoeksvoorstel naar de potenties van de knopen in de regio Drechtsteden gehoor gegeven aan deze oproep. Het Stimuleringsfonds heeft besloten het voorstel te honoreren met een financiële bijdrage. Ook de regio Drechtsteden ondersteunt het ontwerpend onderzoek. Hierdoor kunnen ideeën over de potenties van de knopen uitgewerkt worden tot plannen voor brandpunten van stedelijke kwaliteit. De uitkomsten van het onderzoeksvoorstel dragen bij aan de ontwikkeling van een toekomstvisie voor de regio.

De knopen

De huidige stedelijke agglomeratie bestaat uit meer dan alleen een centrum en zijn periferie. Op verschillende plekken ontstaan concentraties van nieuwe en bestaande stedelijke functies, die met elkaar weer een nieuw centrum vormen waar veel bewoners van de regio naar toe gaan. De concentratie van onderwijs- sport- en gezondheids-voorzieningen op de Dordtwijklocatie vormt daarvan een duidelijk voorbeeld. Door de concentratie van voorzieningen worden de kansen voor openbaar vervoer vergroot. In de toekomst zal er een halte Dordtwijk komen en zal de trein naar Rotterdam met een metro-achtige frequentie rijden.

In het denken over de stad heeft een omslag plaatsgevonden. In grote steden is geen sprake meer van één centrum, maar van verschillende knopen waar mensen en vervoersstromen bij elkaar komen. Er is sprake van een knoop als op een bepaalde locatie verschillende vervoersstromen aanwezig zijn en er ruimte is om stedelijke functies te accommoderen. De kaart van de Drechtsteden toont een fors aantal knopen, die onder te verdelen is in drie soorten te weten: de binnenstedelijke knoop (in rood aangegeven), de regionale knoop (in het blauw) en de buitenknoop (in het groen aangegeven op de kaart).

Voor het ontwerpend onderzoek hangt de geschiktheid van een knoop af van de mate waarin de knoop mogelijkheden biedt voor het vervlechten van functies en vervoersstromen. Een preselectie heeft een shortlist van een achttal potentiële knopen opgeleverd. De shortlist ziet er als volgt uit: (de nrs. verwijzen naar de kaart)

1. Dordrecht, de binnenstad

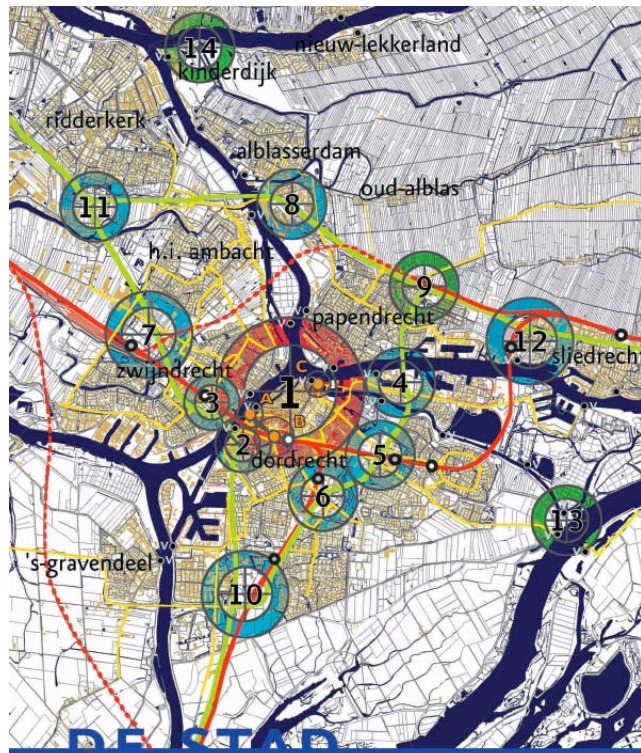
Rondom de binnenstad van Dordrecht ligt een beperkt aantal belangrijke toegangen. Twee van deze toegangen worden in samenhang bekeken omdat ze de historische structuur van de binnenstad, in het bijzonder de langgerekte Voorstraat, bepalen. Vroeger benaderde men de stad over het water en stapte aan de uiteinden van de Voorstraat aan land. Sinds de vorige eeuw is de nadruk meer komen te liggen op de centrale toegang: station, Johan de Wittstraat en Spuiboulevard, waardoor de Voorstraat aan importantie heeft ingeboet. De opgave is de oostelijke en de westelijke toegangsgebieden tot de binnenstad zodanig te transformeren, dat een groter deel van de bezoekers deze gaat gebruiken.

4. Dordrecht, Oostpoort.

Bij de brug over de Merwede en de Merwedestraat kunnen verouderde bedrijfsterreinen opnieuw een betekenis krijgen. De losse elementen (Huis te Merwe, de gevangenis, de brug en de Eerste Merwedehaven) kunnen, mits beter geïntegreerd en aangevuld met nieuwe functies, een interessant stedelijk gebied vormen.

5. Dordrecht, de Groene Zoom.

De Noordendijk en de provinciale weg kruisen hier de N3 en de spoorlijn Dordrecht-Gorinchem. Op dit moment wordt het gebied, centraal gelegen in de Drechtsteden, gebruikt voor ondermeer kassen (caravanstalling), volkstuinten en sportvelden. Er is dus volop ruimte voor intensiever ruimtegebruik.

7. Langeweg (Zwijndrecht)

In een groot, weinig bebouwd gebied komen hier spoorlijnen en de A16 bij elkaar. Het gebied dreigt een rommelzone te worden terwijl hier een scharnierpunt ligt van het buitengebied, de nieuwe wijk de Volgerlanden en de bebouwde kommen van Hendrik – Ido – Ambacht en Zwijndrecht (straks bij elkaar ca. 75.000 inwoners). De aanwezigheid van een spoorlijn waar in de toekomst een metro-achtige verbinding tussen Dordrecht en Rotterdam gaat rijden, biedt kansen voor een nieuwe halte. Hoe kan dit gebied een nieuwe betekenis krijgen voor de regio?

8. Alblasserdam.

De autoweg kruist de rivier op een plek waar Alblasserdam aan het water moet liggen en de verbinding met Hendrik-Ido-Ambacht gelegd moet worden. Welke ingrepen maken het mogelijk, dat de zone tussen Alblasserdam en het water aantrekkelijk wordt voor passanten en bezoekers? Is daar een integrale

Het ontwerpend onderzoek naar de potenties van knopen in de Drechtsteden wordt mede mogelijk gemaakt door het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

herstructurering van het industrieterrein voor nodig?

9. Papendrecht. Aansluiting N3/A15

Nabij deze aansluiting is nog ruimte vrij binnen een gemeente, die nauwelijks nog ruimte heeft om te groeien. Bovendien vormt deze plek een scherpe overgang tussen de stedelijke regio en het groene hart (Alblasserwaard). Hoe kan deze noordelijke toegang tot de Drechtsteden en tevens "poort" naar de Alblasserwaard meer worden dan een verkeerstechnische aansluiting met P+R-terreintjes?

12. Sliedrecht, de Baanhoek.

Hier wordt een nieuwe woonwijk gebouwd en het gebied wordt doorsneden dan wel geflankeerd door de Merwede, de A15 en de spoorlijn. Is het mogelijk het gebied zodanig in te richten, dat de uitstekende ontsluiting en de bouw van een nieuwe wijk een hoogwaardig stedelijk gebied oplevert, vanwaaruit de trein, de boot en de fiets alternatieven vormen voor het autogebruik?

13. Dordrecht. De Kop van het Land

De kop van het Land is een plek waar de stedelijke regio en het nationaal landschap de Biesbosch met elkaar verbonden worden. Recreatieve fietsroutes en de verbinding met de Brabantse Biesbosch (veer richting Werkendam) komen hier bij elkaar. Hoe kan deze locatie zich ontwikkelen tot een toeristische pleisterplaats, vanwaaruit de belangrijkste landschappelijke attracties van de Drechtsteden kunnen worden bereikt?

Ontwerpbureaus en andere ontwerpteams worden uitgedaagd voor deze acht knopen planconcepten te bedenken. Uiteindelijk krijgen zes teams de opdracht hun concept uit te werken tot een plan.

Aanpak in zes stappen

Voor het ontwerpend onderzoek naar de potenties van de knopen worden 6 stappen onderscheiden, te weten:

1. Het startsymposium;
2. Het atelier;
3. Het planconcept
4. De uitwerking
5. Tentoonstelling en publicatie;
6. Het slotsymposium

1. Het startsymposium (18 juni 2010 om 15 uur in het Centrum voor Beeldende Kunst, Voortstraat 180 in Dordrecht)

In het startsymposium wordt een introductie van het knopenconcept door Stichting de STAD gegeven. Daarnaast geven een aantal topontwerpers hun visie op de opgave en wordt inzicht gegeven in hun ervaringen in vergelijkbare situaties. Het symposium is bedoeld voor professionals en studenten, die geïnteresseerd zijn in de opgave. Het symposium wordt besloten met een oproep voorstellen in te dienen voor de uitwerking van één van de knopen.

2. Het atelier (zomer 2010)

Na het startsymposium wordt een werkatelier georganiseerd voor de deelnemers die overwegen mee te doen aan het ontwerpend onderzoek. Tijdens dit atelier

Het ontwerpend onderzoek naar de potenties van knopen in de Drechtsteden wordt mede mogelijk gemaakt door het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

worden de dossiers van de verschillende knopen toegelicht en wordt er ingegaan op de omschrijving van de opgave, het te realiseren programma en andere relevante basisgegevens.

3. Het planconcept (in te zenden vóór 1 oktober 2010)

Als de ontwerpogave voldoende op scherp is gezet, kunnen ontwerpteams een planconcept indienen voor de uitwerking van één van de knopen. In het totaal kunnen zes planconcepten worden uitgewerkt tot een ontwerp. Het is mogelijk dat voor één knoop meerdere planconcepten worden uitgewerkt. Bij meer dan zes inzendingen zal een onafhankelijke commissie zes inzendingen selecteren die voor uitwerking in aanmerking komen. Voor deze zes geselecteerde teams is een onkostenvergoeding beschikbaar.

4. De uitwerking (1 oktober – 15 december 2010)

De zes teams gaan aan de slag om doordachte plannen uit te werken voor de knopen. Daarbij kunnen de teams tijdens een tweede atelier gebruik maken van lokale deskundigheid.

5. Tentoonstelling en publicatie (februari 2011)

Een deel van de planconcepten en de zes ontwerpen worden vervolgens gedurende twee weken tentoongesteld in het Centrum Beeldende Kunst. De resultaten worden gepubliceerd op de website van Stichting de STAD en zo mogelijk in boekvorm of op CD uitgegeven.

6. Slotsymposium (begin februari 2011)

Voor het slotsymposium wordt dezelfde groep uitgenodigd als voor het startsymposium. De groep wordt aangevuld met bestuurders uit de regio. De conclusies met betrekking tot kansrijke ontwikkelingen worden tijdens dit symposium op een rij gezet. De conclusies worden aangeboden aan het Drechtstedenbestuur.

Deelname

Ontwerpteams kunnen zich schriftelijk of per E-mail tot 25 juni 2010 aanmelden bij:

Stichting DE STAD
Noordendijk 135
3311 RN Dordrecht
E-mail: destad@planet.nl

Tijdens de activiteiten rondom het ontwerp onderzoek is aanvullende informatie te vinden op de website van Stichting DE STAD:

www.stichtingdestad.com

Aanmelding is ook mogelijk tijdens het symposium op 18 juni 2011. Studententeams kunnen deelnemen. Zij komen niet in aanmerking voor de onkostenvergoeding.

De ontwerpteams, die zich inschrijven ontvangen een uitnodiging voor het startsymposium en de voorlopige opgaven, die voor acht knopen zijn opgesteld. Eind augustus kunnen de teams hun opgave aanscherpen in samenspraak met lokale deskundigen (leden DE STAD, medewerkers van de gemeenten en de

Het ontwerp onderzoek naar de potenties van knopen in de Drechtsteden wordt mede mogelijk gemaakt door het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

regio). Uiterlijk 1 oktober moeten de teams hun planconcepten inleveren.

Medio oktober maakt stichting DE STAD bekend welke zes planconcepten worden uitgewerkt. Voor deze uitwerking is een onkostenvergoeding van € 10.000 per team beschikbaar. Deze onkostenvergoeding is alleen beschikbaar voor professionele teams.

De ontwerpen worden uiterlijk 15 december 2010 ingeleverd. Het materiaal wordt gebruikt om een tentoonstelling en een DVD te maken. Zo mogelijk wordt ook een papieren publicatie gemaakt.

Begin februari 2011 wordt het ontwerpend onderzoek afgesloten met een slotsymposium.

Tot slot

Met voorgestelde opzet denken we een bijdrage te leveren aan het denken over verstedelijking en mobiliteit in de Drechtsteden. De potentiële ruimtelijke kwaliteiten van een aantal knooppunten in beeld gebracht. We rekenen er op dat ideeën uit de ontwerpen opgepakt worden in toekomstige plannen, visies en ontwikkelingen.

Stichting de Stad & Bureau Drechtsteden